



ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱ ԸԱԲԱԹ 28 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1870

ԹԻՒ 878

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հիշե՛ք հետեւ խոսքերը խոսքերը ազգային երեւոյթիս հետեւ ի բանտ դուրս ելաւ, Գաղղիոյ միջ հանդարտութիւնը հաստատուն կերպիւ. կը շարունակուի և ամենեւին երկիւղ չկայ թէ անոր ազատամարտի քարոզութեանցը պատճառաւ տեղի ունեցած խռովութիւնները կրնան նորոգուիլ. վասնզի կառավարութիւնը՝ որուն այս պարագայիս մէջ իրորոք դրած զգուշաւոր հզօր միջոցները հաճութեամբ ընդունուեցան բոլոր ոչ չարամիտ հասարակութեան, ամեն կերպիւ հոգ կը տանի բարեկարգութիւնը հաստատուն և ճշմարիտ ազատութիւն անվնաս պահելու:

Բայց և այնպէս խոսքերի խոսքերը քաղաքականութեանը կուսակից արտակերպ օրագրութիւններ կը դառնան Փարիզի մէջ, որոնք կառավարութիւնը կը դատապարտեն յառաջ բերելով թէ՛, խոսքերը ինչ յանցանք ունի. քանզի եթէ նա՝ իւր լրագրոյն՝ Մարտիէլէի միջոցաւ ի գէշ և յայտնամբութիւն հրաւիրեց զօրոգիւրդը, յանցանքը կայսերական կառավարութեան և մասնաւորապէս մօտիւ ի մի Օլիվիէ պաշտօնէին էր, որ իւր ապօրինաւոր ընթացքով՝ խոսքերին օրինաւոր սրտմտութիւնը գրգռեց. Գարձեալ ինչո՞ւ համար ի դատ հրաւիրեցին զնա, ասիկա աննշան յանցանք մըն է, կըսեն. ինչո՞ւ համար արգիլեցին այս ապստամբական փորձի քարոզութիւնը, որ շատ օգտակար է ազատական հիմնադրութիւնները հաստատուն պահելու ու ժողովրդեան աշխատասէր և խաղաղասէր դասուց մէջ ազատութեան ճաշակը զարթոյցանելու: Գարձեալ զխոսքերը դատապարտելէ ետեւ, ինչպէս խոսքերին է ի բանտ դնել զնա: Սոյոց է թէ կը զարկէր դատաւորաց ատենանը, չէր ուզէր անոր ատենաներէն իրաւունք ու դատապարտութիւն ետեւ յանձն չէր առնուր բանտարկուիլ, բայց և այնպէս միթէ պէ՞տք էր արտամղել, կըսեն, խոսքերի բարեկամները՝ որոց բնաւորութիւնը յայտնի ըլլալով, հարկադրեցին զնոսա փողոցներուն մէջ պատնէշներ կանգնել և զինու զօրութեամբ զիմադրութիւնը:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՀԱՅ ԸՆԹԵՐՑԱՏՈՒՆ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

Զմիւռնիոյ Հայ հասարակութեան համար՝ ընթերցատուն մը ունենալու պէտքը յայտնի էր ամենուն. այս պէտքը օրէ օր մասնաւորապէս զգալի կը լըւար, երբ մեր երկրաստորդաց մեծ մասը լրագրի կարգաւ փախաւոր, սրճարաններ յաճախելու հարկադրուած էր: Արտաւերջեր, որ յաջորդեցան սոսոր նոյնը Հայոց թաղին կեդրոնը հաստատուելու, և պարտք կը համարէին մեզի մեր ջիւղ շնորհակալութիւնները յայտնել այն ամեն ազգայնացի, որ մարդասիրտ մեր հրաւիրին պատասխանեցին, և օգնեցին մեզի մեր ձեռնարկութեան մէջ:

Հայ ընթերցատունը մեծ օգուտներ պիտի ունենայ անշուշտ Հայ հասարակութեան ամեն դասին, այն՝ տեսակ մը դաստիարակութիւն տալուց փութապէտ: Ծնողք կը զանգատին թէ երկրաստորդ սրճարանները կը յաճախեն, սակայն եթէ հոն չյաճախեն, ունինք արդեօք ուրիշ տեղ մը, ո՞ր կարեւոր հասարակութեան անկի բարձր և անվնաս նպատակի մը համար: Երկրաստորդ մը որ դպրոցն կը հիմնուայ, և ամեն տարեկան տասարեկը կը մտնէ, ունի մասնաւոր միջոց կամ առիթ մը իւր ուսածը մշակելու և ընդարձակելու, միտքը նոր նոր գիտելիքներով կրթուի, և ընկերային կենտրոնական խնդիրներու ծանօթ պատուելու: Սակայն և այնպէս մենք այն պահանջները չունինք, որ անոնք շարունակ կամ միմիայն ընթերցատունը յաճախեն, մենք մեր նպատակին հասած պիտի համարուինք, եթէ անոնք իրենց զբաղմանց և սովորա-

նել: Եւ այս պատճառաւ եթէ խոսքերին, եթէ արեւելեան կոթի պատահեցաւ, յանցանքը կառավարութեանն է որ խիստ անվայելուչ և անարժան կերպիւ վարուեցաւ:

Հիշե՛ք ինչն տասներորդ լուսաւորեալ դարու մէջ այս աստիճան կը պայծառանայ լրագրութիւնը և անկարողութիւնը քանի մը լրագրագետներէ: որոնք անշուշտ պատիւ չեն բերի փարիզի քաղաքակրթեալ բնակչաց: Սակայն նշանակութեամբ արժանի է որ թէ յիշեալ մայրաքաղաքին զխաւոր խոհմէջողիւրներ և թէ քոլոր Գաղղիոյ ու Եւրոպոյ երեւելի թերթերը արդէն դատապարտած են խոսքերի և իւր կուսակցութեան լրագրութիւնը, գովելով խաղղիոյ կառավարութեան հաստատման ընթացքը, զոր ի զործ դրաւ զսպիւռ համար փողոցներուն մէջ պատահած ապստամբական անկարողութիւնները:

Հիշե՛ք զԵպիֆանի վրայօք Լոնտոնի թաղի օրագրի երկար յօդուած մի հրատարակելով, հետեւեալ խօսքերով կը վերջացնէ զայն:

Օրինակական արթնաւորութիւնը, անձնական իշխանութիւնը, ըստ կամի կառավարութիւնը՝ ասոնք ամենք ալ զէտակ են. սակայն քոստընտր ժամ խոսքերը դրութեամբ կառավարութիւն մի՞ ևս առաւել ալ զէտակ և մեծազոյն չարեաց պատճառ կրնայ ըլլալ:

Տօլստոյի ապստամբութիւնը, ինչպէս յայտնի է, արդէն վերջացած է և բարեկարգութիւնը օր ըստ օր կը հաստատուի Լատիստոյի արական կառավարութեան խոհական ջանքերով: Բայց և այնպէս այս բարեկարգութիւնը հաստատուն թաւալու և նոր խոսքերին մը առաջը առնելու համար նոր ու օգտակար կարգադրութիւն ընելու հարկաւորութիւնը յայտնի կը տեսնուի: Հիշե՛ք նախապէս Վէնայի մէջ յանձնաժողով մի հաստատուելէ: որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ Տօլստոյի կայսրութիւնը քննել և հարկաւոր եղած նոր կարգադրութեանց ծրագիր մի պատրաստելով՝ ազգային երեսփոխանաց ընդհանուր խորհրդանոցին հաւանութեանը ներկայացնել:

Գործաւորաց միաբանութիւնը և իրենց աշխատութեանց վարձքը աւելցնելու կամ ուրիշ ո՞ր է պատ-

ճառաց համար գործքէ քաշուիլը՝ հետզհետէ ամեն տեղ կը տարածուի: Լոնդոն, Գաղղիոյ և Գերմանիան ժամանակէ մը ի վեր անդադար տեսարան կը լինայ այսպիսի խոսքերին կամ անձայն մաքաւ մանց, որ կը պատահին ի մէջ գործաւորաց և իրենց վարպետներուն: Լոնտոն կը լսեմք թէ Վէնայի լիտպարութեան գործաւորները նորէն միաբանութիւն ու գործէ քաշուել են. հետեւեալ ամեն ին տեղաւորութիւն մի անգամ չէ հրատարակուել: Բէլճի մէջ ևս այսօրինակ խոսքերին մի կը պատրաստուի եղբւր: որուն վրայօք յիշեալ մայրաքաղաքին լրագրութեան մէջ իւր թերթին մէջ որ ի 12-24 փետրուարի, այսպէս կըսէ. «Լոնտոն մեր քաղաքապետը՝ Վէնայէն, խոսքերին և Գերմանիոյ ուրիշ քաղաքներէն տեղեկութիւններ ընկալաւ, որոնք կը ծանուցանեն թէ Բէլճի տպագրութեան գրաւորները հեռագրով իմացուցած են յիշեալ գերմանական քաղաքաց տպագրական ընկերակցութեանցը թէ իրենք ևս պատրաստուած են միաբանութեան գործքէ քաշուելու, հետեւեալ կաղաչեն որ իրենց գրամական նպատակը յաշարակեն և միանգամայն աշխատին արգիլելու, որպէսզի նոյն քաղաքներէն գրաւորներ չյուղարկուին ի Բէլճի:

Բրուսելոյ թաղաւորը հիւսիսային գերմանական գաղաղութեան խորհրդանոցը մեծ հանդիսի բացաւ և այս բարեպաշտ հաւելու ըստ սովորութեան դահլիսութեան մի ընելով՝ ի մէջ այլոց ըսաւ. թէ բարենախանձ ոգով կաշխատի ամեն հիմանց վերայ հաստատելու զհամաձայնութիւնը ազգային յարաբերութեանց ի մէջ Գերմանիոյ հիւսիսային գաղաղութեան և հարաւային գերմանական տեղութեանց: համաձայնութիւն՝ որուն վրայօք յիշատակութիւն եղած է, ըսաւ, Բրուսելոյ գաղաղութիւն մէջ:

Գերմանական միաւորութիւնը՝ որ արդէն զինուորապէս հաստատուել է ընդ նախադահլիսութեամբ Բրուսելոյ թաղաւորին, ըստ երեւանց պիտի չուշանայ քաղաքականապէս ևս ի զործ դրուելու, այսինքն հարաւային տեղութիւններն ևս հայրենասիրտ կը պատրաստուին հիւսիսային գերմանական գաղաղ-

ՀԱՅ ԸՆԹԵՐՑԱՏՈՒՆ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՐԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Ա. Հայ ընթերցատուն նպատակն է Հայոց թաղին մէջ հաստատուել կեդրոն մը, որ ազգային կարեւոր գտնել հայերէն և օտար թերթեր և զիրքեր, և ընթերցատուն իւր անկախութիւնը:

Բ. Ընթերցատուն իւր չէզոք աշխատութիւն մը ըլլալով՝ ընթերցատունը չէզոք վիճակի մէջ կը գտնուի:

Գ. Ամեն ազգային և օտար անհատ կարող է ընթերցատուն կրել անդամներէ ներկայանալով անդամ գրք ու լրագրական է որ կանոնադրութեան տրամադրութիւններուն հայտարարի:

Դ. Ընթերցատուն տարեկան պիտոյք հանգանակութեամբ կը հոգայտուի. տարեկան հանգանակութիւնը կրկին օսմանուն լրագր է. այս գումարը վճարողը «Հիւսիսային անդամ» կանոնաւոր թողովին մէջ ձայն և քուէ ունի, իսկ անոնք՝ որ միմիայն տարեկան մէկ օսմանուն լրագր կը վճարեն իրեն «սոսկ բաժանորդ» պիտի յաճախեն ընթերցատունը:

Ե. Անդամակցութեան կամայ կամ անկամ հրաժարող իւր բաժանորդագրութեան գումարը ետ չկրնար պահանջել:

Զ. Ամեն հիմնադիր անդամ արտօնութիւն ունի իւր պատասխանատուութեամբը գրեցի ազգային, կամ օտարազգի այցելու մը ներկայացնել ընթերցատուն սրահին մէջ միմիայն մէկ ամսուան համար:

Է. Երկու կողմերէն լրագրութեան կը վճարեն:

Գրքաւոր անդամ
Հայ ընթերցատուն Զմիւռնիոյ:
Աղաքոն Մկրտիչ
Բաբաքան Զ. Գարեգին—Ա. Տեղապետ
Գաղաղութեան Նուար
Եւսեփ Գեորգ—Գաղաղութեան
Զարեան Խաչատուր—Գաղաղութեան
Կոստանդէան Գաղաղութեան—Փոխ. Ա. Տեղապետ
Ղօնաւան Աղա—Մասնաւոր
Մարկոսեան Խոսրով—Ա. Տեղապետ
Մերկերեան Մերկեր—Փոխ. Ա. Տեղապետ
Միրզեան Զովհաննէս
Սիւրբեան Սարգիս
Օսմանեան Տօրթոք:

ցութեան մէջ մտնել, և յայնժամ Վերմանիոյ միւս
տորութիւնը կատարեալ պիտի ըլլայ և իւր գրայեաց
առջև ունեցած յարգը և համարումը բնապէս պիտի
աւելնայ, ինչու որ 40-45 միլիոնէ բաղկացեալ զին,
ուորական հզօր ազգ մի պիտի ըլլայ, Սադրէն որ
օտարին գրգռութեամբը ոչ սակաւ ընդդիմութիւն
ներ կը պատահին հարաւային տէրութեանց ոմանց
ազգային խորհրդանոցաց մէջ ի մասին այս հայրե-
նասիրական միութեան, այսու ամենայնիւ տարակոյս
չկայ թէ ժամանակը և խրատիւր առաջին պաշտօնեայ
մօտը Պիսմարքին խոհեմութիւնը և յարատեւութիւնը
վերջապէս պիտի յաղթեն յիշեալ ընդդիմութեանց:
Այս պատճառաւ է որ Վաղդիոյ լրագրիները՝ դե-
թէ ամենքն ալ չափազանցութեամբ կը յիշատակեն
զոյժաւորութիւնները, որոց գէտմանայն գործունէ-
ութեամբ կը մտաբանի խրատիւր կառավարութիւնը:

Սոսկայոյց շարժումը՝ որ կը բռնուի Պալմիրայի
մէջ, կըսէ զազդական լրագիր մի, կերևի թէ Վիւր-
թէնպէրի մէջ ևս պիտի հաղորդուի. ուր խրատիւր
քաղաքականութիւնը՝ ինչպէս Վալմիրայի մէջ, կու-
սակիցներ գտաւ պաշտօնեայ խորհրդոյն մէջ և հա-
կառկարգներ ի ծոց ժողովրդեան: Ի բաց առեալ
մէկ երկու քաղաքներ, բոլոր Վիւրթէնպէրի բնա-
կիչները մեծապէս զայրացեալ են քրոսիսացոյց գէտ
որոնք շարունակ հարաւային Վերմանիոյ գործոց կը
խառնուին, և միանգամայն սրտմտաւ են կառավա-
րութեանց նուաստախոհութեանը (սէրվիլիթէ) գէտ:
Վիւրթէնպէրի ժողովուրդը չկրցաւ երկու ժամա-
նակ հանդարտել 1866ին սասանումէն, բայց վեր-
ջապէս սկսաւ ապստամբութիւն ստանալ և պաղարիւ-
նութեամբ նկատել եղելութիւնները, և այժմ ա-
մենայն հաստատամտութեամբ պատրաստուած է գէտ
գնել խրատիւր տիրապետութեանը, ինչու որ շատ
ազգէկ դիտէ թէ յաւուրն վտանգի, եթէ վտանգ մի
պիտի գայ, դաշնակիցներ պիտի չպակսին իրեն:

Փարիզի Դալմէր լրագրին թղթակիցը Գիտորար
17 թուականով հոռի լաֆօլէօնի բացուիլը ա-
սանկ կը նկարագրէ:

Ընդհանրապէս մը օգին զարնանային աղուորութիւն
մը կուտար. առեւ իր ճառագայթներովը Վիտիւ-
տիանոսի բաղանիքը կը լուսաւորէր. ու բոլորն ալ
հոռի ժողովուրդը Վազանայապետին անցնելու
տեղունքը ժողոված էր: Պիոս Թա. հառաւ ժամը
11ին հանդէսի կառքով, երաժշտութիւնը, զանգա-
ներու զարնուիլը ու կեցքէ՝ աղաղակները Վազանայ-
ապետին մտնելը ողջունեցին: Վարդինալ Վէրարտի
մասնաժողովին ու առանձին պատգամաւորութեան
մը հետ զինքը ընդունելէ ետքը, Պիոս Թա. զնաց
զիսաւոր սրահին մէջ գրուած դահլիճստաւ: Սոս-
սէն օր ինչի և մտնանք օր Տէ. Մէրօս անոր երկու

սակայն ուրիշ եղանակներ ալ եթէ ունին ինչպէս նաեւ
հայրն իւր «սոսկ բաժանորդը» կը նաեւ յաճախէ ընթեր-
ցատուրը:

Ը. Այլեւրեւ զոտը, ազգային ուսուցիչը և լրագրու-
պետը, ինչպէս նաեւ վերոյիշեալ հանգանակութիւնը վը-
ճարելու վիճակի մէջ չգտնուող ազգային, ընթերցա-
տունը ձրի յաճախելու արտօնութիւն ունին, իրեն «սոսկ
ընթերցողը»:

Ասոցմէ զատ Մերովպեան վարժարանի առաջին
դասու աշակերտներուն արտօնութիւն տրուած է, մի
միայն չարաթ օրերը կէսօրէն ետքը իրիկուն ժամը վեց
ընթերցատուն յաճախելու:

Թ. Չրի մտնել ուղղութիւնը պէտք է Վա. Պորժաղի ան-
դամ հայ ընթերցատուն» նամակ մը ուղղէ և իր վարժա-
րը յայտնէ ընթերցատուն յաճախելու, գործադիր ան-
դամք իրաւունք պիտի ընեն իսկոյն իրեն խնդրոյն, եթէ
համոզուին որ իրապէս օրեւ գումար վճարելու կարող չէ:

Ժ. Չրի ընթերցողաց փնչպէս նաեւ օտարազգի անդա-
մոց թիւը սահմանաւոր պիտի ըլլայ, որպէսզի միւս հան-
գանակող անդամաց անհանգստութիւն չպատճառէ:

ԺԱ. Ընթերցատան հիմնադիր անդամք գաղտնի քու-
կարկութեամբ 10 կամ 12 գործադիր անդամք կը նորոն
որոնց վրայ կը լինան գործադիրութեան ընդհանուր պա-
տասխանատուութիւնը և ամեն սրտշունքով ընթերցա-
տան նկատմամբ:

ԺԲ. Պորժաղի անդամք գաղտնի քուկարկութեամբ
իրենց մէջ կը նորոն մէկ ատենապետ, մէկ վոյս. ատե-
նապետ, մէկ ատենադպիր, մէկ վոյս. ատենադպիր,

կողմերը, կարգինաւորն ու եպիսկոպոսներն ալ ի-
րենց համար որոշուած տեղը կեցած: Վեղիցիկ ար-
ուեստից պաշտօնեայ կարգինաւորը դահլիճ մօտիկնա-
լով խօսակցութիւն մ'ըրաւ, որուն իմաստն էր
Վազանայապետին այս քրիստոնէական Լաֆօլէօնը
բանալուն և իր այս բարձր գաղափարին օգնողնե-
րուն զովեստ մը: Պիոս Թա. աղուոր պատասխան մը
տուաւ. սկսաւ բարձրացնել կրօնը՝ որ արուեստի
գործերուն յառաջացուցիչ է, և բերաւ խօսքը այն
արուեստի գործերուն որ հոռի կը պահուին:

Աս ըսելէն ետքը Վազանայապետը մէկէն կարծես
թէ նոր ոգի մը ստացաւ, ու հայեցումը նոր կեր-
պանութիւն մ'առաւ, և իւր ձայնը զօրաւոր հնչիւն
մը՝ սա հետեւեալ խօսքերը ըսելու ատեն: «Ընդ-
փոխել կրօնը յեղափոխութեան կարօտ չէ, և ես
կը թաղեմ իմ նշանակելու տակ այն անձը՝ որ յանդգնե-
ր է ըսելու թէ կրօնը 89ի մը կարօտ է»: Այս արմա-
նաց ժողովականները, և երկայն ծափահարութիւն
մը ետքը, Պիոս Թա. աւելցուց. «Լաֆօլէօնը վճռե-
լու ատեն զիսաւորութիւնս միութիւնը զօրացնել
էր. և երբ կըսեմ միութիւն, պէտք չէ իմանալ թէ
արեւելեան ծէսերը իսկական իրողութիւն: Կըսեմ
հոս արեւելեան եպիսկոպոսներ, Թա. ապահով ըլ-
լան. իրենց ծէսերը յարգել են, նուիրական են,
և պէտք է անոնք պահել: Բայց միութեան օգնակա-
նութեամբ կը յաջողի բարեկարգութիւնը»: Արեւե-
լեան եպիսկոպոսներն իսկական հասկացողները
Վազանայապետին աս խօսքերն իրարու թարգմանե-
ցին, և մեծ ուրախութիւն մը պատեց այն ծանր ու
խիստ երեսները: Պիոս Թա. մէկ խօսքով տապալեց
այն ամեն չնչին ու ցած խարդախութիւնները՝ որ ա-
րեւելցոց իրենց ծէսին խիստ յարեալ ըլլալուն
պատրուակին տակ ծածկուած են»:

Մինչև հոս Ի-նիլէր. բայց մեք այս լրագրոյն
կարծիքն չենք: Իրաւ որ բարեկարգութիւնը շատ
բարձր բան է եկեղեցւոյ մէջ. բայց կարծենք թէ
այս բարեկարգութիւնը յաջողութեամբ աշխատելու է,
ասանց արեւելեան եկեղեցիներուն հին ժամանակնե-
րէ ի վեր ունեցած նուիրական իրաւունքը զպշտու-
որոնք թէ Վազանայապետը և թէ տիեզերական ժո-
ղովքը երաշխաւորած են: Կարծենք թէ այս իրաւունք
զպշտուելով, բարեկարգութեան տեղ՝ անկարգութիւն
և միութեան տեղ՝ րաժանուում հերձուած կուգայ:
Մինչև հիմա բարեկարգական կանոնաց գէտ խօսող
չեղաւ ոչ ազգէն և ոչ կղերէն, երբ իրաւունքը ու
սահմանները կը յարգուէին: Ըմեն մարդ ուրախու-
թեամբ ողջունեց 1869ին ազգային սիւնհոգոսին
գումարուիլը՝ որ դարեւ հետէ տեսնուած բան չէ.
ոչ որ գէտ խօսեցաւ այն կարգադրութեան՝ որ ե-
պիսկոպոսաց ընտրութեան մէջ ազգային եպիսկոպոս-
ներն ալ կը խառնէր: Կը կարծենք թէ այսպիսի բա-

մէկ գանձապետ, մէկ թանգարանապետ և մէկ մատու-
կարար, որոնք ամենքն ալ իրենց պաշտօններու մասին
պատասխանատու են:

ԺԲ. Լրաթիւրի կողմէ և գիրքերու ընտրութեան որո-
շումը գործադիր անդամաց կը վերաբերի: Եթէ տա-
նահիմնադիր անդամք այս ինչ թերթը, կամ գիրքը ձեռք
ընելու առաջարկութիւնը ընեն, և ընթերցատան գան-
ձային վիճակը ներքէ, և նոյն թերթը կամ գիրքը կառա-
վարութեան արգիլեալ չէ, գործադիր անդամք իրաւ-
ունք պիտի ընեն իրենց խնդրոյն:

ԺԳ. Եթէ պարագաները ներքէ և գործադիր անդամք
պատշաճ դատեն, ընթերցատան սրահին մէջ գրական
խօսակցութիւններ և ուրիշ ազգային և օգտակար նիւ-
թերու, և ուսումնական խնդիրներու վրայ բառախօսու-
թիւններ պիտի ըլլան. որոնց հիմնադիր անդամները ի-
րաւունք պիտի ունենան, եթէ ուզեն, ընտանեք ներ-
կայ գտնուելու:

ԺԴ. Ընթերցատան սրահին քովի սենեակին մէջ մաս-
նաւոր դասախօսութիւններ պիտի ըլլան շարժում մէջ
քանի մը գիրք: Այս դասախօսութիւնաց կարգադրու-
թիւնը գործադիր անդամաց կը վերաբերի որոշելու:

ԺԵ. Ամեն տարեգործի գործադիր անդամք իրենց
անօրէնութիւններուն ելլել և մոյց յայտարարել հիմա-
դիր անդամաց ընդհանուր ժողովին կը ներկայացնեն:

ԺԶ. Ընթերցատան կանոնադրել հիմնադիր անդա-
մաց մեծագոյն մասն ընդունուած է ազատ վիճարանու-
թեամբ: Կանոնադրել վերաբերելի և ամեն տարեգործի
ԺԷ. Այս կանոններէ զատ արտաքին կարգի պարա-

ւական էր եկեղեցական բարեկարգութիւնը յաջող-
ցնելու: Սակայն բանը այս չափաւորութեան սահ-
մանին մէջ չիմնաց: Ընծնասէր, չափազանց ու միա-
կողմանի տեսութեան մը գործակցութեամբը, ու
միայն այս կողման խորհրդովը գործադրեցաւ յա-
փառութիւն մը՝ միշտ բարեկարգութեան և ուղ-
ղափառութեան անուան տակ ինքզինք ծածկելով:
Ճափշտակեցաւ արեւելեան եկեղեցեաց պատրիար-
քութեան առաջին և զիսաւոր իրաւունքը, սահմանը
և կընտր ըսել նկարագիրը: Ով չգիտէր այս յա-
փառութեան պատճառ ըլլողներուն միտքն ու նը-
պատակը, և ով կընայ ասկէ ետքը հաւատաւ Ս.
Պապին խօսքերուն:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Հետեւեալ յօդուածը՝ որ Կ. Պօլսոյ կաթողիկէ հայ
ժողովրդեան այժմեան կացութեանը վրայօք հարկա-
ւոր տեղեկութիւններ կուտայ և օգտակար խորհրդա-
ծութիւններ կը պարունակէ, արժան համարեցինք՝
Մարտի 945 թիւէն քաղելով՝ հրատարակել ի տե-
ղեկութիւն Հնդկաստանի մեր ընթերցողաց:

ԿԱԹՈՒԼԻԿ ԱԶԳԱՅԻՆԻ

Հոռմական ազգայնոց մէջ տեսնուած աւանդապա-
հական շարժումը բազում նկատմամբ ուղարկութեան
արժանի է: Ազգային գգայումն երկար ժամանակ զբո-
սուել և զրեթէ մարդէ ետեւ, նոր զօրութեամբ կը փոյ-
լատակէ և անդալիսական կղերին այնչափ տարբեր
ի վեր հիմնած շէնքը կը շարունակէ կըստապալ: Հոռմ
իրար անցած է, բայց իր յետադիմական ջանք և անա-
թիմայի հակառակ, յառաջդիմութեան անչափ օրէնքը
պէտք է որ իր գործը տեսնէ: Այնչափ ժամանակներէ
ի վեր կաթողիկէ ազգայնոց վրայ տիրած թմրութիւնն և
կղերին ազգայնութեան դիւրնաւորութիւնը չկրցաւ բո-
լորովն անոնց երակին մէջ հոռած հայկական արեւան
ճիւղութիւնը շինուցանել, և ահա լատինականութեան
գէտ բողոքիւմ մարերան կը զօրան: Մեք ալ Հայկա-
ղիկներն ենք:

Այնչափ որ ամեն Հայ այս յայտարարութեան ուրը
տաղին ծափահարութիւններ չընէ: Վանի որ վեճը վե-
րապատիւ Հոռմնի անձին գէտ աւելու գանդատներու
վրայ միայն կը կողմանոր, շարժումն ըստ մեզ այնչափ
կարեւորութիւն չունի, ինչպէս որ ասկէ յառաջ ալ մեր
կարծիքը յայտնած էինք: Բայց գործն այն անձուկ շրջա-
նէն անցաւ. Հոռմայն արքանականներուն բռնաւորական
ընթացքը ժողովրդեան ամենէն պարզամիտներուն ան-
գամ աչքը բացաւ և ամենէն չափաւորաբաններուն համ-
բերութիւնն սպառեց: Զոռուի տեսարան. առաջին ան-
գամ տեսնուեցաւ Քրիստոսի կրօնին մէկ պաշտօնեայն,
խաղաղութեան և սիրոյ աշակերտ մը, որոյ պարտքն է
ներել և ոչ պատժել, չորս հարիւր պաղպղի զինուորաց

գանդու համար, չնախատեսուած կէտերու մատին,
պէտք եղած տնօրէնութիւնը ընել, գործադիր անդամաց
կը վերաբերի իրենց պատասխանատուութեան ներքեւ
մինչև ցվերաքննութիւն կանոնադրութեան:

ԺԲ. Ընթերցատան ընդերքութիւնը եթէ երբեք լու-
ծուի, օրադիրները և գիրքերը Մերովպեան վարժա-
րանի կը յանձնուին, ու զբաղական մասը և կահկարա-
սին քաղաքի Հայ հիւանդանոցին:

ԺԳ. Գործադիր անդամաց արաւունք մէկ տարի միայն
պիտի տեսնէ. անգամը վերընտրելի են:

ՀԱՅ ԸՆԹԵՐԿԱՏԱՆ ՍՐԱՀԻ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

Ա. Ընթերցատան սրահին մէջ թէ՛ հանգանակող ան-
դամները և թէ՛ ձրի մտնողները հաւատարմ են:

Բ. Ընթերցատան տարուան ամեն օրերը բաց է,
ամառը առտու ժամը 7ին իրիկուն մինչև ժամը 11. Իսկ
ձմեռը առտու ժամը 8ին մինչև իրիկուն ժամը 11:

Գ. Ատենախօսութեան ժամանակ ծխել և նոյն իսկ
ցած ծոյնով խօսելը բողոքովն արգիլուած է:

Դ. Ընթերցողք պարտաւոր են իրարու հետ քաղա-
քաղարկութեան վարուել ըստ ամենայնի:

Ե. Ընթերցողք կը պարտաւորին ժամերով մի և նոյն
թերթը չկարգաւ շարունակ, որպէսզի հետզհետ ամե-
նուն հայրի ըլլան թերթերը. թերթի մը ընթերցանու-
թեան յաջորդութիւնը ուղղութեամբ յաջորդութեան կը
կախեալ ըլլալով, ընթերցողաց քաղաքաւարութեան կը
պատկանի, իրարու իրաւունքը յարգել:

Զ. Ընթերցատան սրահին մէջ եթէ մէկը անդամք և

ուրիշ անհատներ կրթութիւն և պատարագ մատուցա-
նել ի յիշատակ Նորա՝ որ իւր շարժարանաց զիշխան ը-
ստ թէ իւր Ներկայութիւնը հոգն ազդեցութիւն կրնայ հրեշտա-
կաց բանակ մը օգնական իջեցնել, բայց և այնպէս
ինքնին անգին մատնեց կատարի ամբողջ մը ձեռքը :
Իսկ հոս անոր աշակերտեալ անձ մը՝ երկրորդ զօրու-
թիւնն իրեն ի թիկունս օգնութեան կոչելով կրնայ կայա-
նայ անդին ժողովրդեան մը, որ միայն իւր նուիրական
իրաւանց բռնաբարութիւնն կը գանգատի, և առանց
բռնի միջոցներու՝ իւր բռնաբարութիւնը համարած անձին ան-
ուն յիշատակութիւնը սուրբ ի որանին վրայէն լսել
չուի :

Այս բաղադրութիւնը Միտրիական գագաթամբ չէ
որ կրնան, այլ պարզապէս բարեպաշտութեան մեծու-
թիւնն ու կարեւորութիւնը ցոյցնելու համար : Տարակոյս
չկայ որ աստիճանութիւնը յանդիման անհաշիւ եր-
կուշարթի Ս. Յ. Ռեկերեմանի եկեղեցւոյ մէջ իւր
ներկայութիւնը ցոյցնելով, քանզի հրաւիրեալ զայն
էր. ուստի բոլոր պատասխանատուութիւնն անոնց վրայ
կայնայ, որք այս անտեղի և անպատեհ հրաւիրութեան
ոստիկանութեան պաշտօնէին կողմէն ալ եկեղեցւոյ դու-
ռը յայտարարութիւն մը վաճառեցաւ ինչ որով հոս
ման կը բարձր արանց և կանանց պատարագի ժամա-
նակ բարձր ձայնով աղօթք չենել, և կը անուշուրբ թէ
«Ո՛րք բարձր ձայնով աղօթելով պատարագն ընդմիջէ,
ըստ օրինաց պիտի պատժուի» :

Հայ կաթողիկոս ժողովուրդն այս սպաննակաց ատժե-
կանտուն խոհեմութեամբ վարեւելաւ, այսինքն գերա-
Հասունի անունն յիշուած ժամանակ եկեղեցին ձգեց
զորոս ելաւ : Ուրիշ տեսակ ընթացք մը կրնար ծանր
հետեանք ունենալ, և ոչ միայն նոյն միջոցին զինուորաց
ազգային միջամտութիւնը հիշելով, այլև մատնիչնե-
րուն պատեհութիւն մատակարարել որ զժողովուրդն
իրեն ապստամբ մտնեն կատարելութեան ատժե : Այս-
դէն ամբաստանութիւնները պակաս չեն, և առնց պա-
տասխանելու համար է որ վեհաժողովը Ս. Յ. Ռեկերեմանի
վրէժը՝ Հիւրիշի նամակ մը ուղղած է՝ իրողութիւնը ճշ-
մարտութեան լուսով նկարագրելու համար : Ոստիկա-
նութիւնը ժողովուրդեան բարձր ձայնով աղօթքը կարգե-
լու. բայց անոր թեւադրելիքը անցած են բոլորովին
թէ, ըստ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հին ստիկանութեան
ժողովուրդն ալ իրաւունք ունի զարուստ հետ կրկնելու,
որք զատկէ վրայ իրեն ներկայացուցին են. ուստի ժող-
ովրդեան բարձրագոյն աղօթքը ոչ միայն յանձնար չէ,
այլ իւր պարագէն : Գերա. Հասունի անունն յիշուած
կաթողիկոս խափանեալ վրայ ոստիկանութեան պաշ-
տօնէին յայտարարութիւնը լուսով նկարագրելով ըլլալով
Տիրանի՝ Ս. Յ. Ռեկերեմանի պաշտօնը զիտողութիւն ընել աւել-
լորդ կը համարի, բայց միւս կէտերուն վրայ իւր տուած
բացատրութիւններն ըստ ամենայնի օրինաւոր և եղա-
կացուցիչ են :

անբարեբաղմբ վարմունք մ'ունենայ, մէկը իրաւունք
չունի նոյնը հրապարակաւ յանդիմանելու, նշաւակելու :
Արեւ է արտաւժ առ «գործադիր անդամ» կ'ուղղուի :

Է. Խոստով արգիլեալ է թերթերը աղտոտել իրողութիւն,
ծայրերը ծռել, և վրան բան գրել :

Ը. Բացարձակապէս արգիլեալ է ընթերցատան սրա-
հէն դուրս հանել կամ տուն տանիլ, որ և է լրաթերթ
կամ գիրք, ընթերցողը կը խնայուի բուն իրենց օգտին
համար մասնաւոր ուղղութիւն ընել այս կէտին :

Թ. Արեւ է անգամ կամ ընթերցող չկրնար ինքն իր
մէջ ուղղած լրագիր, գիրք կամ որ և է գրութիւն ընթեր-
ցատան սրահին մէջ հրապարակաւ ներկայացնելու ա-
ռանց գործադիր անդամներուն զիտողութեան :

Ժ. Ընթերցողը կը խնայուի որ և է լրաթերթ կամ
գիրք կարգալէ կտրել, գործադիր իրենց յատուկ անդը
դնել շիթովութիւն չարտադրելու համար :

ԺԱ. Այն լրաթերթ կամ հանդէս շարունակ ըն-
թերցատան սրահը կը մնան մինչև նորիւրուն համարը,
անկէ ետքը կը ընթերցուի, և թանգարանը կը պահուի :

ԺԲ. Ընթերցատան կանոնաց հակառակ վարուողնե-
րը (ըստ տեսակի յանդիման) աղղարարութիւն կը դրու-
նին մինչև կրեք անգամ, ու այնուհետև իրենց անդա-
մութեան իրաւունքները կը զրկուին. իսկ խաղ խաղացող
(զուամար), և թերթ կամ գիրք անցայտ ընտել անմիջա-
պէս կ'արգիլուի ընթերցատան մօտէն :

ԾԻՆԵԼՈՒ ՍԵՆԵՍԻԿԻ ԿՈՆՈՆՏԵՐԸ

Ա. Այս սենեակին մէջ նաեւ թէ՛ հանգանակող ան-
դամը և թէ՛ ծրի մտնողները հատարաւ են :

Ոստիկանութեան այս տարօրինակ միջամտութիւնը
զուտ կրօնական խնդրոյ մը մէջ, ինչպէս մայրաքաղաքին
օտարազգի լրագիրներն ալ զիտողութիւն կրնան Գրի-
տոնեայ ազգայն վրայ նպաստաւոր տպաւորութիւն չը-
րաւ : Այս դէպքը երկուշարթի ինչ վեր կաթողիկոս չեղող
հասարակութեանց բերանն է. Յոյներն ու Հայերն ալ
շարունակ ասոր վրայ կը խոսին, և թէպէտ այս միջա-
մտութեան օր մ'ի իրենց ալ հասնելու վտանգ չկայ
կարծածին չափ մեծ չէ, բայց անտարակոյս միջամտու-
թիւնն ըստ ինքեան չ'ի կրնար միտքերը չ'ուղղել : Իսկ
կաթողիկոս ազգայնաց գաղութիւնը՝ Հիւրիշի ուղղա-
նորէ՛ն նամակ մ'այսպէս կը նկարագրէ անոնց զգացած
տպաւորութիւնը. «Իրաւունքն ուր ինքն իրեն կը հար-
ցնէ թէ արդեօք ասիկա քրիստոնէական կրօնի պաշ-
տօնէաց մ'ի իւր շորս հարկը զինուորաց պահպանութեան
ներքեւ պատարագ մատուցանելու կուգայ, և թէ արդ-
եօք այսուհետև ոստիկանութեան պաշտօնէին սիտի
հանձնար մեկի կրօնական գրող» : Եւ նամակին խոս-
քին նայելով, եկեղեցւոյ մէջ անտուղ գաղտնի ոստիկա-
նութեան գործակալներն ալ Ռեկերեմանի արտաձայնե-
րով զինեալ են, թէ և մեր ալ ինքնընդհատ Հիւրիշի հետ
տարբեր հաւատով չ'ենք ուղի :

Գործի զէպքերը կրկնել չ'ենք ուղի, բայց եղած
նկէն կրօնական որ հոսմակալն Հայ ժողովրդեան ներ-
կայ օտարազգի մէջ անկարելի պիտի ըլլայ իւր ստա-
կով կատարելաւ տաճարներուն մէջ հանդարտ խղճի և
անմիջապէս իւր աղօթքն ընել : Ուստի ասանձին տաճար-
ներ ունենալու համար տեղութեան ըրած աղաչանաց
արդիւնքին սպասելով՝ Համազգիաց ընկերութեան ժո-
ղովրդական տաճարակալեաց և զիտողութիւնն է,
և հոն ուր գերա. Հասունի աղաչանց զգացումն ընդ միշտ
խղճած կը կարծէր, հոն անոր կենդանութիւնը յաղթա-
կան կերպով կը խոստովարարէ :

Ինչ պիտի ընէ հիմա Հոսով՝, պիտի անստից այս
զանգատանաց ձայններուն և պիտի թողնու որ հոսմա-
կան Հայ ժողովուրդը իւր վաղեմի իրաւունքները պահ-
պանելով՝ իւր աչքին առջև հերձուածող համարուած
ազգի մը ծէական, արարողութիւններ և ազգայնութիւնը
պահպանէ :

Այս չէնք կարծէր թէ Հոսով իւր ընթացքը դէն
խոտորի. ուստի թէ և կրթիքը ցածուցանելու համար
տեղեկութիւն պիտի մ'ալ ընէ, յետոյ ստաւել ես փա-
թով իւր գործը յոռաջ պիտի տանի : Բնիկ հիմա
զարմանք չ'ու գար մեզ որ հոսմակալն ազգայնաց, որոյ
մէջ Հայ անունն պարծանք՝ եղող այնչափ բարեկիրթ
անձներ կը խոստանին, և որոյ մէջ Միտրիական միտ-
րանութիւնը, որչափ ալ որ վերջերս իւր հակազգային
ընթացքը իւր առաջնաւ համարումը կորուստ չ'ի,
բայց տակաւին ազգային լիզովն, պատմութեան և դրա-
կանութեան մատուցած պաշտառ ծառայութիւններն
անձխտելի են, անդրադիմանայ կուսակցութեան ձեռ-

Բ. Հոսով ծիսել զուտ կրօնն սուրճ, կաթ, թէ և այլն
առնուի : Ազգայն ըմպելիքները բացարձակապէս արգիլ-
ուած են :

Գ. Արեւ է խաղ (զուամար) ամենախիտ կերպով արգիլ-
եալ է հոս, ինչպէս նաեւ բոլոր ընթերցատան մէջ :

Դ. Երեւելի է հոս ազատ խօսակցութիւնը ասանց վի-
ճարանութեան ու աղմուկի. քաղաքակրթութիւնը և
բուրդականութիւնը պէտք է յարգուին նաեւ այս սենե-
կակին մէջ :

Ե. Ընթերցատան սրահին հոս լրաթերթ կամ գիրք
բերելը արգիլուած է. նաեւ անդամը չ'են կրնար այս սենե-
կակին մէջ երկրին կատարելութեանն արգիլելու գիրք
կամ որ և է գրութիւն ներկայացնել :

Գործադիր ժողովոյ ըրած անօրինաբանց
նամակաւ անտեսելիքը պիտի յանդիմանին :

Ա. Այն անոնք՝ որ երկու կամ մէկ իւր չեն կարող
վճարել և միանգամայն ծրի ընթերցատուն չ'են ուղի
յաճախել, կրնան իրենց կարողութեան համեմատ երկու
երկու մինչև մէկ մէջիտ վճարելով ընթերցատուն մտնել :

Բ. Ընթերցատան նիստերու մէջ ամեն հիմնադիր
անդամ, բաժնետէր և ծրի մուտք ունեցողներ հաւաքա-
րարկս խօսելու իրաւունք ունին, միայն թէ քուէ տա-
լու կարողութիւնը ստիկ հիմնադիր անդամոց տրուած է
Ընթերցատան մատակարարութեան վարչութեան խըն-
դիւններու մօտին :

Զ. Ինչպէս, 20 Յունուար 1870 :

քը հոս գործիք մ'ըլլան : Բայց ահա ժամն եկաւ որ
իրենց ազգութիւնն աշխարհի առջև պաշտպանելով,
անդրադիմանալուն լուծը բոլորովին թոյլատրելի և Հոսով
մայ թմրեցուցիչ ազդեցութեանն ազատելով իրենց նախ-
նեայ վրկարար աւանդութիւնները պահպանեն : Այս
ընթացքի մէջ, թէպէտ ազգին մեծագոյն մասին հետ
կրօնքով չ'միանան, բայց անոնց եղբայրական համա-
կրօնքով հաւատեալ կը վայելեն. և ազգին երկու
ծրիները, իբրեւ միեւնոյն արմատի շառաւիղներ, իրարու
զիրկեցնելու փաթեթով, կը զարգանան և կը յատու-
նալին փոխադարձ սիրով ու կրօնական ներողու-
թեամբ, ի պարծանս Հայ ազգին և Հայ առնուն :

Գերա. Հասունեան Պատրիարքը ընդհանուր Հայ
կաթողիկոս ժողովրդեան թիւը՝ որ այսօրուան օրս հինգ
հազար հոգի ի կը հասնի երթալով աւելնալու վերայ
է : Ըստնք Բարձրագոյն Դրան աղեքաղիքի մի մա-
տուցանելով, իրենց յատկացուցին Բէրայի սուրբ
Յովհան Ոսկեբերանի եկեղեցին, ուր ամեն օր սուրբ
պատարագ կը մատուցուի ի ներկայութեան բաղմա-
թիւ Հայ կաթողիկոս հաւատացեալ, արանց և կանանց,
սրբազան Պապին անունը միայն յիշելով առանց
յաւելցնելու գերա. Հասունեանին անունը, որ ա-
նելի եղած է :

Յիշեալ եկեղեցւոյն մէջ ամսոյս 11ին ժողով մի
գումարուելով օգտակար որոշում մի եղաւ յորմէ կը
տեսնուի թէ հակ-Հասունեան լուսաւորեալ կաթո-
լիկ Հայերը մինչև ցլխաճան հաստատուն պիտի մնան
իրենց ազգային իրաւանց պաշտպանութեան մէջ :

Լճաւանի յիշեալ որոշումը :

Յամի տետն 1870 ի 11 Պետրուարի արեւելեան
կաթողիկոս Հայոցմէ 22 վարդապետք և 14 աշխար-
հակաք գումարուեցան ի սուրբ Յովհան Ոսկեբե-
րան եկեղեցւոյն ժողովարանը :

Ժողովքը մէկ սիրտ և մէկ հոգի որոշեց, և յայտ-
նապէս կը հրատարակէ նախ՝ որ արեւելեան կաթողիկոս
Հայք իրենց հոգովեական կաթողիկոս սուրբ հաւատքը
անխախտ ունենալով և նոյնպէս պահելու ուղիով,
կը հերքէ այն ամեն խօսքերն ու գործքերը՝ որոշումով
կուգեն հակառակորդ կատարելու ցուցնել զիրենք
Հոսովայ սուրբ եկեղեցւոյն առջև :

Եւ նոյնպէս որովհետեւ 25 Յունուարի (Յայտարարու-
թիւնն) որ ժողովրդեան գրեթէ ամբողջութեան հա-
ւանումն ընդունած է, և երեսնամայ փորձառութիւն
արդիւնքն ըլլալով հասարակութեան օրինաւոր և
յետին որոշութիւնն կը պարունակէ, և որովհետեւ
Գ. Հասունի ստորագրութեամբ Հոսովային եկած
հեռագիր մը կը անուշանայ թէ մօնսիւնի օր Ռեկերեման
մօտեք կուգայ ի Պօլիս ազգային խնդրոյն վրայօք
յատուկ պաշտօնով և թէ Հոսովմ արեւելեան կաթո-
լիկէ Հայոց գէմ անդոգներն կերպով պիտի վարուի
որոշեց որ նոյն Յայտարարութեան նկատմամբ բնաւ
զիջողութիւն պիտի չ'իւրնայ ընել, եթէ այսպիսի
պայմաններ առաջարկուին, և բնաւ չ'իրնար և չ'իս-
կաքի Յայտարարութեան և ոչ մէկ բառն փոխելու.
մանաւանդ որ նոյն Յայտարարութեան մէջ գրուած
սկզբունքն միայն կրնան համաձայնիլ ազգին հպա-
տակութեան պարտուցն հետ :

Ժողովին այս որոշումներն ամբողջ ընդունեցան և
հաստատուցին միւս ժողովականաց հետ և Հ. վտր-
դապետներն ալ, և յայտնապէս ծանուցին որ իրենք
ազգին համար քահանայ եղած են, և իրենց քահա-
նայութեան պաշտօնն ալ՝ ազգին օգուտը միայն
նպատակ ունի. մանաւանդ այսպիսի ժամանակ մը,
յորում ազգը իրեն իրաւացի պահանջներն բերող
հանգերէ՝ կրնար ուղղութեան ճամբէն շեղել ա-
ռանց եկեղեցական խոհական առաջնորդութեան մը :
Այս սրբազան պարտքը խախտուելով զիրենք խոս-
տացան ազգին՝ ամեն վիշտ, նեղութիւն ու արհա-
մարհանք աչքերնին առնել, բաւական է որ Բրիտանի
հոսովմէ մէկն ալ չ'մնասուի, հետեւելով երկնաւոր
հովուապետին Բրիտանի խօսքին թէ՛ «Յովի քաջ
զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց» :

Իզմիրի Հայ ընթերցատունը՝ որուն կանոնադիրը
ներկայ թերթին Բանասիրականին մէջ հրատարակած
եմք, ամենայն բարեկարգութեամբ կը շարունակէ
իւր յառաջագէմ ընթացքը՝ շնորհիւ գործադիր ան-
դամոց խոհական ջանքիքը, որ անհրաժեշտ կերպիւ
հարկաւոր է ո՛ր և է նոր ձեռնարկութեան մի յաջո-
ղութեանը համար :

Այս խոհանարարական շանի արդիւնքը հետ
զհետեւ կաւելնան 'ի նպատակ լինելու ընթացքում .
որ Լըշլը-այ 876 թուոյն մէջ հրատարակուած հա-
մակարան քաջաբերութիւններէ 'ի գլխաւ, կըլծեմք
թէ ազգասիրական նոր նպատակներ ևս ընդունած է
Ազգասիրական . ուսկից Ք. Բուրնայի մեծաշուք հա-
կորեան թագաւոր արդան բարեհաճեր է 4 օսմանեան
լիւս յուղարկելու 'ի գին երկու բաժանորդարու-
թեան հիմնադիր անդամոյ :

Ի նպատակ լինելու արդիւնքը հետ
հանդանակութիւնը 'ի դրոմէ յիշատակութիւն ըրած
եմք լրագրոյն նախընթաց թերթում, զժողովրդաբար
տակաւին հազար լիւսայի չկրցան հասնիլ 'ի պատճառս
ինչ ինչ դժուարութեանց և ընդգիմութեանց , ու-
րոնք զուգընթաց են միշտ ազգային գործոց կարգա-
դրութեանցը ամեն ժողովրդեան և ամեն քաղաքի
մէջ . վասնզի այնպիսի լուսաւորեալ ժամանակի մը
մէջ կըլտնուիմք 'ի դրոմ 'ի բարեբանիւրդ կամ իւրա-
քանչիւր կուսակցութիւն իւր կարծեաց շնորհ ըլլա-
լը կըլտնուի և կըլտնուի որ իւր խորհուրդը 'ի գործ
դրութիւն , թէ շահաւէր նպատակէ մը շարժեալ և թէ
ուրիշ որ և է պատճառաւ : Ուստի զարմանք չէ , որ
Մարտի 949 թուոյն մէջ հրատարակեալ նամակի մը
մէջ սեւ գոյներով և կրիւք նկարագրուած կըսես .
նեմք իզմիրի երկսեւ վարժարանաց քերականութե-
ն օտար լեզուաց դաստառաց ճամբայ տրուիլու , եր-
բոր անոնք խմբովին երթալ ուղեցին : Այս հրաժա-
րականին ընդունելութիւնը անոնց խորհուրդ չե-
ղաւ . ինչու որ յիշեալ ուսուցիչներուն մէջ փոփո-
խութիւն և նոր կարգադրութիւն մի հարկաւոր կը-
համարուի ըստ հասարակաց կարծեաց , մանաւանդ
'ի պատճառս այժմեան դրամական նեղութեան ազդին :

Սինչեւ այս կարգադրութեան 'ի գործ դրուիլու
փոքրագոյն զանազան դասուց և հասարակ ընթերց-
ման աշակերտները և աշակերտուհիները կըշարու-
նակեն իրենց դաստառութիւնները . հետեւաբար երկ-
սեւ վարժարանները բոլորովին դոյ չեն : Սինչ
կողմանէ ազգային 'ի նշանակութիւնը 'ի որ երկուսն ու
պատուաւոր անձինքներէ բաղկացեալ է , կըլծեմք
թէ 750 լիւսայի հասուցած է զբաժանորդարութիւն .
նեմք և հազար լիւս ընդուն ամենին դժուարութիւն
չկայ , բաւական է որ ընդգիմութիւնները քիչ մը
նուազին ազգասիրաբար : Ախար և իցէ , սիրելի է
մեզ հաւատալ թէ յետ սակաւուց ճամբայի ազգասի-
րութիւնը յաղթական պիտի հանդիսանայ , յաջողու-
թիւնը պիտի յաջորդէ այժմեան ճակարակութեան ,
դպրատունները պիտի բարեկարգուին , վարժապե-
տաց ամսականները կանոնաւորապէս պիտի հասուց-
ուին և սերը ու միաբանութիւնը 'ի կարելի եղածին
չափ , պիտի հաստատուի 'ի լիւրի 'ի Հայ ժողովրդեան
մէջ . որուն պակասութիւնները և սխալները չիմք
ուղեր ուրանալ և ոչ վարդապետ կերպարանք տալ
անոնց . բայց երբ ունանք , նոյն պակասութիւնները
կուղեն խոշորացուցով նկատել , կրիւք պատրասիլ
և հին վերաց վերայ նոր վերջ յաւելնել , այնպիսի-
ներուն համար համարձակապէս կրնամք ըսել թէ
ոչ ազգասիրական գործ մի կըլործեն :

Հատ դժուարութիւններէ ետեւ , վերջապէս կ'
Պոլսոյ ազգային կրօնական և Բաղադական ժողովու-
րը կազմուեցան , ինչպէս կըտեսնուի հետեւեալ պաշ-
տոնական ծանուցումէն , որ ազգային Պատրիարքա-
րանէն յուղարկեցաւ Հայ գլխաւոր լրագրաց :

«Ազգային վարչութեան կրօնական և Բաղադական
ժողովոյ ընտրութիւնն արդէն վերջացած և անոր
արդիւնքը ամենա . Ս . Պատրիարք Հօր կողմէն յայ-
տադրով մը Բարձրագոյն Դրան հաշորդուած ըլլա-
լով , այս անգամ ի . յոնէն եկած հրամանարով
մը հաստատուեցան նորընտիր ժողովականք իրենց
պաշտօնին մէջ :

Անդամը կրօնական ժողովոյ :

1. Գերա . Զաւհանէս եպիսկոպոս Սեթեան
2. " Սիմէօն " Սեթեան
3. " Ներսէս " Վարժապետեան
4. " Կարապետ վարդ . Պատ . Փիւսանորդ
5. " Գեորգ աւագ քահանայ խաչգիւղի
6. " Լեւոնակէս " Սամաթիոյ :

Անդամը Բաղադական ժողովոյ :

1. Վսեմ . Սահակ Արք . Եփեսոսի
2. " Զակարէ Եփեսոսի Կորստունիեան

3. Մեծ . Տիգրան Էփ . Կուսուֆեան
4. " Տօթթօր Ռաֆայէլեան Էփեսոսի
5. " Զակարէ Եփեսոսի Կրեմիեան
6. " Գեորգ Էփեսոսի Միւրախեան :

20 փետրուար 1870

Ի Պատրիարքարանի Հայոց կ . Պոլսոյ :

ՔԱՆԱԿԱՆ ԿԱՆՈՒՄ

Զմիռնիա , 28 Փետրուար :

Բարեկենդանը այստարի բաւական զուարթութեամբ
աւելոր լինելով և պարահանդէսներով կատարուե-
ցաւ և վերջապէս Հայ ազնուական երիտասարդաց կի-
րակի գիշերուան տուած մեծ պարահանդէսով . զոր
ամենքը գովութեամբ կը յիշեն և սրուն փառաւորութիւ-
նը մեծապէս աւելցուցին ազգային տոյքները և օրվարդ-
ները իրենց համեստ ընթացքով , զեղեցկութեամբ և
ընտիր հազուադէպով : Ենթադրեալ հոգարարու երկ-
տաւարդաց , բարեկարգութիւնը հաստատուն մնաց
միշտ այս հայկական պարահանդիսին մէջ , որ ամենայն
զուարթութեամբ մինչև տուած տեսչ :

—Գողթութիւններ և յափշտակութիւններ ցորենի ժա-
մանակ խկ պտկու չեն , որոնք խորհուրդ աւագակոյ
ներկայութիւնը կը յայտնեն քաղաքի մէջ : Այնպէս
ըն պատուաւոր անձի մը ոսկի ժամացոյցը յափշտակուե-
ցաւ երբ իւր գոտերով այցելութենէ մի կըլտնուար :
Այս շարժութիւնները թաղը խանութի մի ժամացույցի
է կու տայի զիջող գողցուեցաւ ճարտար ասպակի մի :
Ուստի կանոնական ուղղութիւնը կը հաւանորդուի այսպիսի
յանդուգն աւագակոյ վերայ , զորս հոգ տանելու է ձեռք
ձգել և խտրել : պատճառ :

—Երամեան վեճակաւոր Սերաֆիմ—Պէլը՝ ընկերու-
թեամբ իւր գերատեսչին անցեալ շարժութիւններով
զաւրճ հասաւ իջնիւր և շարժական իւր ճանապարհոր-
դութիւնը կ . Պոլսոյ երկրաւոր : Վսեմ . Սերաֆիմ—
Պէլը , լուսնուս նայելով , բարձրա . Երամեան Վարդ-
Քիչկա կարգադրութիւն 'ի Պոլսոյ փոխանակ Բեռնարդ—
Պէլին , որ յրաժարուի է այն խորքը պաշտօնէն :

—Կ . Պոլսոյ կըլտնուի թէ Բարձրագոյն Դուռը երկ-
րորդ կարգի պաշտօնատարութեան է կըլորդ աստիճան
չն զինքն է մեծապէս Բարձրագոյն Սերաֆիմ Եփեսոսի ,
որ Հայոց պատրիարքարանը Բախի քիչնայրէ :

—Երամեան վեճակաւոր Սերաֆիմ—Պէլը՝ ընկերու-
թեամբ իւր գերատեսչին անցեալ շարժութիւններով
զաւրճ հասաւ իջնիւր և շարժական իւր ճանապարհոր-
դութիւնը կ . Պոլսոյ երկրաւոր : Վսեմ . Սերաֆիմ—
Պէլը , լուսնուս նայելով , բարձրա . Երամեան Վարդ-
Քիչկա կարգադրութիւն 'ի Պոլսոյ փոխանակ Բեռնարդ—
Պէլին , որ յրաժարուի է այն խորքը պաշտօնէն :

—Եթէ Փարիզի Բոնաֆարտիստները լրագրոյն գրա-
ծին հաւատ ընծայելու ըլլամք , վսեմ . Նուարդիւրան
մօտեւր յիշեալ մայրաքաղաքը պիտի կրկնայ Երկրաւոր
գաղտնաւորական բարեկարգութեան խնդրոյն նկատ-
մամբ Կարդուի կայսեր կոտորակութեան հետ բանա-
խօսելու համար : Իսկ Ազգասիրական հասած ուրիշ
լուր մի կը ծանուցանէ թէ Կարդուի Վսեմ թիւնը կըլտնու-
րատուի կ . Պոլսոյ երկրաւոր :

—Յայտնի է թէ Յունաց կեղեցկին մինչև ցայսօր
կրկին կը մըլտուի այն հոգիքը 'ի որոնք կուղեն օրվոր
կրօնը ընդունիլ և Յունացուն ըլլալ . սակայն այժմ կը
լսենք թէ Պոլսոյ Յունաց Ս . Սինդը յատուկ վճռով մի
խափաներ է այս կրկնակոտորութեան ուղղութիւնը :

—Սինչեւ շարժութեւ պատ մեր մը Տրովի օղտ խոսին
տանելու իրարմով մի վար ինչաւով 'ի խոյն մեռի է :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Մեր վերջին թիւէն ետքը՝ երկու շարժութեան մէջ
200 կողովէն աւելի աֆիօն վաճառեցաւ . և գինները
245էն սկսեալ՝ հեռացեալ մինչև 272 զուրուշէ հա-
տա չեքին : Ասոնցմէ 120 կողովի չափ աֆիօնը Հայ
մեծահարուստ վաճառական մի ծախու առաւ և Ամ-
բիկա յուղարկեց : Գնոց այս բարձրութիւնը՝ որ
յանախնայ պատահեցաւ , հաստատուն պիտի մնայ
թէ ոչ . քիչ ժամանակուան մէջ կը յայտնուի :

Բամպակը ինչեւ վերայ է , Ի իվրուէն հասած
անյաջող լրոց պատճառաւ : Այսօրուան գինները 585
էն մինչև 550 զուրուշէ շուտ տեսակին :

Փալանուտին աւելոր տեսակը միշտ կուղուի , և
այս տեսակէն մէկ մաս վաճառուեցաւ 112 1/2 զու-
րուշէ կենդանաւոր : Հասարակ փալանուտին գինը
90—100 զուրուշէ :

Գաղտնիք Փարիզի վիպասանութեան Եօրեքորդ
հատորը եւ Միգերայի լեցնեքորդ հատորը այս
շաբթու 'ի լոյս ընծայուեցան 'ի Տեղեւան տպարան .
հետեւաբար այս երկու պատուական գործոց բարդ-
մանութեան վերջին մեյմէկ հատորները միայն կըլու-
նան . որոնք պատրաստ են եւ անյապաղ մամուլի
ներքեւ պիտի դրուին : Բաժանորդարութեան զինքն
առաջինին համար 90 զուրուշէ եւ երկրորդին համար
450 զուրուշէ :

ՀԻՆԱՆԴԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ



ԴԵՂԱՆՏԱՔ ՀԱՂԱՌԻԷԻ

ԶԱՆԱՅԻՆ ՀԻՆԱՆԴԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

Մարդոս Զըլային դուրսեան (Բեքեմ) շատ յոգնած ըլլալով
սովաւի ախա մըն է և ջիւղերուն ամենափոքրիկ շարժումը կամ գըր-
դուութիւնը վշտալի է յոյժ . վասնզի ուր գտնուելու է անոր գըր-
դէ . — Միակ դեղը այս է . քիչ խմելու , գարեջուր , և ոգեւ-
րց ըմպելիք . և աւելի աղէկ կըլլայ որ բոլորովին հեռանաս ա-
նոնցմէ , և ամենին չիմես . նմանապէս խաչկէ մի խմելու , և անոր
տես թեթեւ թէյով (Եւր) գոհ եղիք : Վարելի եղածին չափ ժա-
ք . օչ ծծէ , ամեն դեղը իմ դեղահատուէն երեք կամ չորս հատ
զըլիք շատ միս կեր և համեմունք (Եւր) հեռի կեցիք : Եթէ
այս օգտակար կանոնները ճշգրտութեամբ 'ի գործ դնելու ըլլաւ ,
միայն շուտով պիտի հանգստանայ , մարմնը աւելի պիտի ըլլայ և
պիտի մոռնաս թէ Զըլայ շարժումն ունեցար :

ԿԱՆԱԿԱՆ ԿԱՆՈՒՄ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ
թէ կըլտնուի շափէն աւելի զըլլայ կըլլաւ կամ բաւական չեն ըլ-
լար , թէ քաղը կամ աւագ երկկամանց կը հասնին կամ թէ ա-
նոնց մէջ ցաւեր կը գոյանան մէջքին համապատասխանած մարմն : Այն
ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Զըլայի դեղահատու-
րը աւելու տուելու հրահանգաց համեմատ և անոր սակարկութիւնը չը-
վել երկկամանց վարի կողմը անկողին մտնելու ժամանակը : Այս
գործարանը անմիջական օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ , այլ ինչ ու-
րիշ գըրեքը զուր տեղը գործածուած պիտի ըլլան :

ՍՏԱՄԱՐՔԱՆ ԿԱՆՈՒՄ

Մեր և է գըր մի չըլլար ստամոքսի գործութիւնը նորոգել և
աղէկացնել զայն շուտով 'ի նշան այս գըրահատուէն որոնք անար-
խաւուութեան կամ վատթար կերակուրէ պատճառաւ բոլոր թերթ-
կութիւնը ու կիւսներ և կը հասնին 'ի վարդ (Բեքեմ) , ու
բուն գործողութիւնը կը կարգադրեն . ջիւղերու ստատիկ ձգտան
(Բեքեմ) գըրեքը մէջ քանչեւ յեղադրութիւնը միշտ կը լսելի
ու ստատիկ ամեն անկողնութիւնները միշտ կը լսելի :

ԲԱՐԵԿԱՄԸ ԲԱՐԵԿԱՄԸ (Բեքեմ) ՀԱՂԱՌԻԷԻ

Հիւանդութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնը
ամեն անոնք աւելի յոյժալ և պատահի և երբեք աւելի վատն-
գաւոր է : Ասոնց գործողութեանց անկարգ ընթացքին առաջին նը-
շանները կրնան միշտ կարգադրուիլ . Հիւանդութեան հաշուաւոր գըր-
հատի միջոցաւ : Ասոնք շուտով կը գործանեն աւելի որ և է ուս-
ժամանակաց անարթութիւնը , կը թեթեւանան խոցած շնչառութե-
րը , կը բարեկարգուին շնչառութեան ստատիկ արագութիւնը և կա-
րգութիւնը կուտան շնչառութիւնը ու թերեւոր գըրեքութեամբ ու կա-
նոնաւորապէս գործելու : Այս գըրահատուէն 'ի իրենց մարդկային
գործութեամբ կը սրեն աւելի ամեն աղտոնութիւններէ , և ամեն
եղանակաւ կը գործանեն զգրութիւնը (Բեքեմ) ընդգէմ ծիւրա-
կան ախտի , շնչառութեան , և ուրիշ թերթիկ տկարութեանց :

ՏԱՐԱՐԱՆԱՆ ԱՆԿԱՆԱՅԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

Տարբերութեան , թուութեան և ջրացաւութեան դեպքերու
մէջ , որոնք որ և է ընկան կամ գըրեքական շափաղանցութեան յա-
տար է եկած են , այս գըրահատուէն աղտոնութիւններէ և ամեն
թիւնը մեծապէս օգտակար է . քանզի մարդու թիւնը կը վերահա-
տատէ , մարմնին ամեն հիւանդութեան ժամանակը կը կանոնաւորէ , ջրային
դուրսութիւնը կը զորացնէ , հիւանդութիւնը կը յարգարէ և գըր-
պէս առողջութիւնը ձեռք կը բերէ :

Հիւանդութեան գըրահատուէն ամեն օգտակար դեղերն են հե-
տեւեալ հիւանդութեանց համար :

Հիւանդութիւն ,	Յօդադրութիւն ,	Թորացաւութիւն ,
Տարբերութիւն ,	Տեւաւորութիւն ,	Տեւաւորութիւն ,
Խիթ (Բեքեմ) ,	Զարգութիւն ,	Միգերայի լեցնեք ,
Հարբութիւն ,	Վնասողութիւն ,	Բարբորեմ ,
Ծիւրական ախտ ,	Կաւութիւն ,	Ախտ ընդերաց ,
Թանջ (Բեքեմ) ,	Բարբորեմ ,	Անկանոնութիւնը կա- խաղ պարանոցի ,
Վերնոտութիւն ,	Հար կամ խիճ միգ- ան ,	Նանց ,
Իւրիշ հիւանդութիւն ,	Նոցի ,	Մորթային հիւանդութե- ան ,
Փողացաւ ,	Ախտութեան ախտ ,	Խոցողութիւն ,

Այս գըրահատուէն , որ կը չինուի Հիւանդութեան թիւնը
կամ վերադարձութեամբ , կը վաճառուի իւր գործարանը 'ի Լոն-
տոն , Սթրասնուր կողմէն թաղը Թիւ 245 , 'ի գին 1 և 1 1/2 զու-
րի 2 3/4 և 4 1/2 զըլլին տուիլ , ըստ մեծութեան տուիլ :

Խմբակ—տեղ լրագրոյն ,
Գ . Լ . Պատրիարքարան :

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ԱՐԴԱՆՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ